

Відгук

офіційного опонента на дисертацію Гущиної Наталії Іванівни «Розвиток цифрової компетентності вчителів початкових класів в умовах проектної діяльності»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Актуальність теми дисертаційного дослідження Гущиної Наталії Іванівни обумовлюється процесами глобальної трансформації суспільства, що впливають на розвиток цифрових технологій та зумовлюють поширення процесів цифровізації, зокрема у сфері освіти. Питання розвитку цифрової компетентності вчителів початкових класів є надзвичайно важливими з точки зору реалізації основних положень концептуальних засад реформування освітньої галузі відповідно до Концепції «Нова українська школа», адже зазначені реформи розпочинаються саме з початкової школи і вимоги до професійного розвитку вчителів початкових класів зростають.

Дисертантка досить повно обґрунтувала актуальність теми дослідження в авторефераті та рукописі дисертації. Таким чином, вважаємо беззаперечною актуальність проведеного дослідження і високо оцінюємо ступінь її обґрунтування самим автором.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, є достатнім. Він забезпечується, серед іншого, різноманітністю джерельної бази. Дисертантка опрацювала 239 найменувань джерел нормативно-правового, наукового, статистичного характеру.

Науковий апарат дисертації подано коректно, простежується логічний взаємозв'язок між об'єктом, предметом, метою дослідження, дослідницькими завданнями, науковою новизною дослідження і практичним значенням одержаних результатів.

Аналіз представлених матеріалів свідчить про наукове сумління дисертантки, володіння методами запровадження наукових здобутків в освітню практику. Вона ретельно аналізує сучасні підходи до розвитку цифрової

компетентності вчителів початкових класів у післядипломній педагогічній освіті. Зокрема в дисертації проаналізовані міжнародні та вітчизняні нормативні документи з розвитку цифрової компетентності вчителів, з'ясовані особливості професійного розвитку вчителів початкових класів на основі концепції освіти впродовж усього життя в аспекті поєднання формальної, неформальної та інформальної освіти, проаналізовані методологічні підходи до розвитку цифрової компетентності вчителів початкових класів у післядипломній педагогічній освіті. Методологічний концепт ґрунтується на новій парадигмі педагогічної науки, розкриває застосування андрагогічного, акмеологічного, аксіологічного, особистісно-діяльнісного, компетентнісного, системного, синергетичного підходів на всіх етапах дослідження.

Наукові положення, рекомендації та висновки, сформульовані в дослідженні, є достатньо аргументованими, містять глибокі як теоретичні висновки, так і практичні напрацювання, підтверджені методом експерименту. Це стало результатом наукового пошуку відповідно до поставленої мети і завдань дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дослідження належним чином затверджена та узгоджена в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук України (протокол № 8 від 30.10.2012 р.), включена до комплексної програми науково-дослідної роботи Державної наукової установи «Інститут інноваційних технологій та змісту освіти» (номер державної реєстрації 0112U003804).

Оцінка змісту та завершеності дисертації. Структура дисертації не викликає заперечень. Структура та зміст дисертаційної праці узгоджені з поставленими завданнями. Структурні частини дисертації логічно пов'язані між собою і становлять органічну єдність. Чітко визначено основні компоненти наукового апарату: мету, завдання, об'єкт, предмет. Для розв'язання дослідницьких завдань використано комплекс сучасних загальнонаукових методів.

Дисертантка звертає увагу на особливості професійного розвитку педагогів у системі післядипломної освіти і підкреслює, що шляхи професійного розвитку

вчителів початкових класів у системі післядипломної педагогічної освіти, серед яких курси підвищення кваліфікації (формальна освіта), міжкурсний період (неформальна освіта) та самоосвіта (інформальна освіта) відрізняються місцем та часом проведення, змістом навчальних програм, формами, засобами й термінами навчання та набувають ознак диверсифікації, що уможливорює побудувати освітню траєкторію навчання вчителя з урахуванням особистісно-професійних запитів та потреб, здібностей і можливостей, вибору закладів та організацій надання освітніх послуг (формальної, неформальної та інформальної освіти).

Усі теоретичні положення та висновки дисертації є достатньо обґрунтованими й уможливають виділення педагогічних умов та розробку технології розвитку цифрової компетентності вчителів початкових класів на основі проектної діяльності. Технологію визначено як складник системи професійного розвитку вчителів початкових класів, основою якої є процес конструювання та реалізації проектів у інформаційному освітньому середовищі, що ґрунтується на андрагогічному, аксіологічному, особистісно-діяльнісному, компетентнісному, системному, синергетичному, цифровому та мережевому наукових підходах. В технології виокремлено такі структурні елементи: методологічні підходи та теоретичні основи технології, педагогічні умови розвитку цифрової компетентності вчителів початкових класів, складники цифрової компетентності, змістово-процесуальні основи, проектна діяльність, програмно-методичне забезпечення, етапи реалізації, діагностико-результативні основи технології, критерії та рівні розвитку цифрової компетентності.

Результати запровадження розробленої технології розвитку цифрової компетентності вчителів початкових класів на основі проектної діяльності перевірені в ході експерименту. Заслуговує на увагу ретельно підібраний діагностичний інструментарій, репрезентативність та достатність вибірки педагогічного експерименту. На різних етапах дослідження взяло участь 345 вчителів, тренерів, експертів.

Констатуємо, що в цілому для вирішення сукупності поставлених завдань дослідження доцільно обрані теоретичні, емпіричні методи та методи математичної статистики. Методи математичної статистики забезпечили

вірогідність результатів педагогічного експерименту, їхньої інтерпретації та встановлення наукової достовірності отриманих результатів дослідження. Завдяки використанню комплексу таких методів дисертантці вдалося забезпечити реалізацію мети дослідження та розв'язання визначених завдань, що дало змогу зробити науково обґрунтовані висновки.

Таким чином, викладення теоретичного, емпіричного, дослідного матеріалу відповідає темі дисертаційного дослідження, його об'єкту, предмету, меті. Дисертаційна робота Н. І. Гущиної чітко структурована. Її зміст відображає хід виконання завдань дослідження. Висновки, представлені в дисертації, свідчать про цілісність і логічну завершеність дослідження та відповідають поставленим завданням.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання. Новизна дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні, розробленні та експериментальній перевірці педагогічних умов і технології розвитку цифрової компетентності вчителів початкових класів на основі проектної діяльності. Вважаємо важливим науковим здобутком дисертантки представлення певної циклічності розвитку цифрової компетентності вчителів початкових класів у формальній, неформальній, інформальній післядипломній педагогічній освіті шляхом забезпечення педагогічних умов для учасників освітнього процесу та реалізації технології розвитку цифрової компетентності вчителів початкових класів на основі проектної діяльності, що передбачає використання освітніх ресурсів різного рівня; диференціацію та інтеграцію змісту, форм і методів розвитку цифрової компетентності вчителів відповідно до її багаторівневої структури на основі розроблення різнорівневих модульних навчальних програм.

Відзначаємо наукову компетентність Н. І. Гущиної в характеристиці цифрової компетентності вчителів початкових класів як сукупності знань про цифрові технології та вміння їх застосовувати на засадах цінностей цифрового суспільства у професійній діяльності з урахуванням особливостей початкової школи. Наукові розвідки дозволили дисертантці визначити структуру цифрової компетентності вчителів початкових класів, що складається з чотирьох

взаємопов'язаних структурних елементів: мотиваційно-ціннісного, когнітивного, операційно-діяльнісного та рефлексійного.

На нашу думку, виявлене дослідницею цілісне, чітке бачення теоретико-методологічних засад та структури, взаємозв'язків між підструктурами технології розвитку цифрової компетентності вчителів початкових класів в умовах проектної діяльності є свідченням вираженої позиції і наукової зрілості автора.

Практичну значимість роботи визначає вагома сукупність продуктів, які вже використовуються в практиці післядипломної педагогічної освіти, а саме: навчальний модуль «Інформаційно-цифрова компетентність учителя початкових класів Нової української школи» (вибіркова складова Типової освітньої програми організації і проведення підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладами післядипломної педагогічної освіти), спецкурс «Розвиток цифрової компетентності вчителя початкових класів Нової української школи» для вчителів початкових класів та керівників закладів освіти; авторські тематичні тренінги «Модель навчання «1 учень – 1 комп'ютер», дистанційний навчальний курс «Соціальні сервіси Веб 2.0 для вчителя»; посібник для вчителів початкових класів «Путівник світом цифрових технологій». Вагомим здобутком дослідниці є створення всеукраїнської професійної онлайн-спільноти «ІКТ в початкових класах» для неформальної та інформальної освіти, освітні онлайн-ресурси для підтримки педагогічного процесу та науково-методичного супроводу вчителів початкових класів в інформальній освіті. Підкреслимо, що матеріали дисертаційного дослідження можуть значною мірою сприяти підвищенню якості розвитку цифрової компетентності вчителів початкових класів у системі післядипломної педагогічної освіти.

Заслугує на позитивну оцінку джерельна база рецензованого дисертаційного дослідження. Вона ретельно систематизована і відповідає вимогам релевантності та актуальності, що свідчить про всебічну обізнаність дослідниці з усіма існуючими типами джерел, у яких розкривається обрана тема.

Виконане дослідження відрізняється широкою апробацією його результатів на міжнародних, всеукраїнських, регіональних конференціях та інших наукових і практичних заходах.

Отже, вважаємо положення та результати представленого дисертаційного дослідження обґрунтованими, теоретично та методологічно виваженими, співвіднесеними з практикою.

Отримані результати можна використовувати для подальших наукових досліджень у галузі теорії та методики професійної освіти, зокрема стосовно післядипломної педагогічної освіти, у підвищенні кваліфікації вчителів початкових класів, а також методичній роботі з ними.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях. Основні результати дисертаційної роботи досить повно і в установлені терміни відображено в наукових працях Гущиної Н. І. Авторкою опубліковано 18 друкованих праць: 11 статей (із яких 8 – у провідних наукових фахових виданнях України, 1 стаття у виданні, що входить до наукометричних баз, 2 – в інших журналах та збірниках), 4 – матеріали конференцій, 3 – навчально-методичні видання. Зазначене вище засвідчує наукову активність, професійну зацікавленість та сформованість у неї належного рівня наукової культури.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації. Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати, що автореферат у повному обсязі відображає зміст основних положень дисертації.

Дискусійні положення та зауваження. Оцінюючи дисертаційне дослідження в цілому позитивно, висловимо зауваження, які можуть бути обговорені в ході дискусії на захисті дисертації:

1. Вважаємо, що в дисертаційній роботі бажано було б глибше розкрити ставлення вчителів до розвитку та використання цифрової компетентності.
2. Пропонуємо встановити залежність між соціально-професійними характеристиками експериментальних і контрольних груп (за віком, типом навчального закладу, стажем роботи тощо) та результатами експерименту (с.154).
3. Доцільно б було більш детально розкрити застосування цифрового і мережевого методологічних підходів у дослідженні.

4. Розглядаючи стан упровадження цифрових технологій у закладах загальної середньої освіти, варто було б використати дані 2015–2018 років (с. 132).

5. На нашу думку, недостатньо розкрито особливості проектної діяльності вчителів початкових класів у формальній освіті.

Зроблені зауваження не зменшують наукового значення дисертаційного дослідження і не впливають на його беззаперечну позитивну оцінку. Рецензована дисертація є самостійною завершеною науковою працею. На підставі проведеного аналізу можна констатувати, що результати мають наукову новизну, теоретичну й практичну значущість, є важливими для педагогічної науки.

Загальний висновок. Актуальність теми дослідження, належний науково-теоретичний рівень, аргументованість і достовірність отриманих результатів, висновків, ступінь наукової новизни, теоретична та практична цінність, стиль викладення матеріалу та оформлення рукопису й автореферату дають підстави стверджувати, що дисертаційна робота «Розвиток цифрової компетентності вчителів початкових класів в умовах проектної діяльності» є самостійним завершеним науковим дослідженням та відповідає вимогам до кандидатських дисертацій у пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, а її автор – Гущина Наталія Іванівна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти (011 – освітні, педагогічні науки).

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, заступник

директора з науково-педагогічної роботи

Миколаївського обласного інституту

післядипломної педагогічної освіти

Підпис О. Г. Захар засвідчую

Провідний юрист

О. Г. Захар

М. Б. Лутіс